

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, V., Személynök-u. 25.

Telefonszám: 95—28.

POLITIKAI JELLEGŰ

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP

Szerkeszti és kiadja: SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve 20 K

Fél évre... .. 10 K

Negyed évre 5 K

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Szent háboru.

Írta: Fleischmann Sándor dr.

Ezen lapoktól, amelyek tüzeben annyi nemes és annyi magasztos elv indult diadalmas harcba, nem idegen a háboruság, beleillik hát a keretébe, ha a most folyamatban levő háborunak szentelünk néhány sort, annak a háborunak, mely tisztító viharként zug Európán át. A mi háboruságaink, melyeket e lapokon végigküzdünk, ugyan nem véresek, de ezeknek a harcoknak is vannak sebesültjeik, halottaik. Sok előítélet, sok igazságtalanság dőlt ki halálra sebezve a mi nyilaink által és a háboruságok után tisztább, mert magasabb és szélesebb lett a zsidóság látóköre és azoké is, akik a zsidósággal foglalkoztak.

A Szerbia és utóbb Oroszország ellen megindult háboru, bár a mai harc által minden gyilkoló és romboló fegyverével és eszközével harcolják végig, mégis az elvek, a kultura háboruja. Legyen bár valaki hát elvi ellensége a háborunak, mint ultima ratio-nak, legyen bár az a meggyőződése, hogy háboru és kultura ellentétes fogalmak, kiegyenlíthetlen jelenségei a népek életének, ebben az esetben be fogja ismerni, hogy a háboru a kulturának is lehet nélkülözhetlen eszköze. Kitűnik ez már abból is, hogy a kulturnépek is kénytelenek magukat ellátni a támadás és védekezés minden eszközével és bár sajnálják azokat a megszámlálhatlan milliókat, melyeket a kulturális és szociális feladatuktól vonnak el, kénytelenek fegyverkezni, mivel épen a nem kulturált népek rendelkezének azokkal a hatalmi eszközökkel, amelyekkel a kulturát vérbe fojthatják.

Ez az első nagy, világhistóriai tanulsága ennek a háborunak. Monarchiánk népei nyögtek a nagy katonai terhek alatt és valamikor tapsoltak azoknak, akik a terhek ellen a törvényhozásokban küzdöttek — ma pedig lelkesedéssel sorakoznak a zászlók alá és *boldogok, hogy a háborura felkészültünk*. Ez az elvek és az élet harca. Az elvek harca képezi ugyan a kulturnépek életében a mértföldköveket, amelyek lezárják a fejlődés egy-egy szakaszát — de az étellel meg kell küzdeni, a jogtalanság és sötétség szerzett jogait meg kell semmisíteni, mert ezen szerzett jogok alkotják a fejlődés utjain mutatkozó barrikádokat.

Valamint a háboru egyrésztől meglazítja a gazdasági, jogi és társadalmi berendezkedés rendszerét és kötelekeit, azonképp másrésztől felvilágosítja az elméket. Mintha ma, visszapillantván, látni és hallani vélnők azon ténykedéseket és tárgyalásokat, melyek éveken át lezajlottak a külügyi képviselők titokzatos csöndjében. Kezdjük megérteni a balkánháboru előtt a status quo ante-ről kiadott jelszót, de látjuk, amint ezen jelszó körül jegecedtek az ellentétes érdekek, megértjük, hogy miért kellett a balkánháboru végén egyes államok javára billennie az osztozkodás mérlegének és megértjük az albán-kérdést is. Igaz, azt is látjuk, hogy a független Albánia csak a mi monarchiánk ügye volt, de látjuk, hogy ugyanazon államok sorakoztak mellénk egy bizonyos jóakaratu nemtörődömséggel, akik ma Oroszországnak sietnek segítségére, hogy a német kardot feltartóztassák, amikor le akar sujtani az orosz kolosszusra.

Amint vannak egyesek, vagy sokan, akik

a középkort megvédik a sötétség vádja ellen csak azért, mert a rablólovagok zsákmányukat megosztották a kolostorokkal, úgy vannak sokan, akik Oroszországot a kultúra ellen folytatott hadjáratában meg akarják érteni csak azért, mert általa vélik megvédeni egyrészt kalmár-érdekeiket és másrészt bizonyos, a historia homályában gyökerező aspirációikat. De sem a francia, sem az angol barátság nem változtat azon a tényen, hogy az orosz véres autokrácia az európai kultúra legveszedelmesebb ellensége és mindaz, ami az utolsó években az ugynevezett entente-hatalmak közbenjötté és támogatása mellett történt Európában, akár tudatosan, akár öntudatlanul, az orosz antikultúra malmára hajtotta a vizet.

Igaz, talán nem szabad a diplomácia utjait, eszközeit és céljait mindig a közönséges emberi mértékkel mérni, bár mindennek, amit emberek tesznek, emberszaga van, de kétségtelen, hogy *minden állam, mely az oroszoknak ellensége, egyszer-smind a kultúra barátja*. Ez is öntudatlanul történik néha, de az mindegy. Ha vad bika huzza is az ekét, azért mégis megszántja a földet, de farkast nem lehet az eke elé fogni.

Ebből a szempontból *szent háboru* az, melyet a kultur-népek Oroszország ellen indítottak, mert a rendszerré tömörített vadság, kegyetlenség és telhetetlenség ellen indult ez a háboru, és a lelkesedő nép, amely ujjongva küldi fiait az oroszok elleni háboruba és az a katona, aki lelkesedve veszi magára azt a nagy áldozatot, melyet a kor tőle kíván, a kulturának, az emberiességnak, a felvilágosodottságnak és felszabadulásnak lelkes bajnokai, aminthogy a balkáni népek, melyek Oroszországtól várják fejlődésök, sőt nagyságuk feltételeit, az orosz telhetetlen hatalmi vágy vak eszközei.

Ennek a háborunak szükségszerűen be kellett következnie, mert bár a sarajevoi gyászos esemény, az orosz szolgálatában elkövetett gaz merénylet, képezi látható kiinduló pontját ennek a háborunak, a középeurópai hatalmaknak különben is meg kellett volna ezt minden körülmények között vivniük, mert a pánszláv özönviz megsemmisülés-sel fenyegette létüket, kulturájukat. Meg kellett tehát állítani az orosz diplomáciát aknamunkájában, de le kellett törni azokat is, akik ezen dip-

lomácia eszközeivé szegődtek, hívják azokat akár szerbeknek, akár románoknak, akár másképen.

Ebben a meggyőződésben nem ingat meg engem az a nagy kérdőjel, melyet Franciaországnak neveznek és legutóbb Anglia szereplése sem. Meg tudom érteni, hogy az a seb, melyet Elzász és Lotharingia elvesztése ejtett a francia nemzeten, még mindig sajog; de soha sem fogja a világtörténelem megérteni, hogy a nagy forradalom nemzete miképen, fűzhetette sorsát Oroszországhoz, miképen egyesülhetett a szabadság geniusza, a rabszolgaság, a kegyetlenség ördögével, holott kétségtelen, hogy ezzel mélyíteni segítette azt az örvényt, mely el akarja nyelni Európa egész mai kulturáját. Hát talán el fogja nyelni nagy idők múltán, századok után, mert az antikultúra termékeny a nyers erő megteremtésében; de hogy mi magunk vigyük oda az eszközöket, melyekkel jármot készítenek számunkra, az a grande nation rettenetes eltévelyedése és nem tudom hinni, hogy a francia nemzet ezért a szövetségért lelkesedni tudjon.

És Anglia? A Pitt-ek, a Beaconsfieldek, a Gladstone-ok hosszú, fényes sorozata megfordul sirjában, amikor Anglia Oroszországgal szövetkezik, hogy *külkereskedelmét* megvédje. Értsétek meg jól: külkereskedelmét, profitját. Mi odaadjuk vérünket és vagyónunkat, hogy Európát megszabadítsuk a véres autokrácia örökkön-örökké ijesztő kísértetétől és a jámbor Albion félti a háborutól a profitját. A maréchal Niel rózsákkal eteti az ökreit. Önkénytelenül a görög klasszikus nemzet harcai jutnak eszünkbe a perzsák ellen. Az emberek lelkesedése, áldozatkészsége még mindig a legnagyobb emberi hatalom. Nem mérlegelem én az erőviszonyokat, nem kutatom a puskák és ágyuk számát — én azt látom, hogy az egyik oldalon megszállotta a kultúra öntudata a lelkes tömeget, a másik oldalon pedig kancsukával hajtják az embereket a mészárszékre. A lelkesedést sem megvenni, sem kierőszakolni nem lehet. Az eredmény nem lehet kétséges.

Szerkesztőségünk és kiadóhivatalunk új címe
V., Személynök-utca 25. szám.

Közönségünkhöz. Nehéz napokban fordulunk az **Egyenlőség** közönségéhez, ahoz a sokezerfőnyi lelkes táborhoz, mely 33 éve tart ki mellettünk és visz előre szeretetével és meggyőződésével nemes erejével. A hivatás, a célok, melyeket szolgálunk, egy nagy, kiterjedt közönségé, elmulhatlanok és örökkévalóak, mint a vallás, az eszme, melyből fakadnak. A magyar zsidóság ügyeit rendületlenül akarjuk tovább vinni azon a vérzivataron keresztül is, mely a világra szakadt. És ezért arra kérjük közönségünket, minden barátunkat, előfizetőnket, olvasónkat: támogassanak e súlyos időkben is változatlanul, hogy erkölcsileg és anyagilag felvértezve küzdhessünk a jobb jövőért, mely a harcok után a magyarságra s vele a magyar zsidóságra kétségtelenül pirkadni fog. Arra kérjük egész táborunkat, hogy lankadatlan erővel tartsanak ki velünk együtt. A háborus időkben nekünk is új feladataink támadtak, a buzditás, a bátorság, a jótékony érzések felkeltése váltak új céljainkká. Reméljük és tudjuk, hogy a magyar zsidóság továbbra is csoportosul organuma és fóruma, az **Egyenlőség** körül és segíti azt nehéz felekezeti és nemzeti munkájában.

Azokat a tisztelt előfizetőnket, kiknek előfizetése augusztus hó 1-én lejárt, tisztelettel kérjük, hogy azt mielőbb megújítani sziveskedjenek.

Glosszák a hétről.

□ Az orosz veszedelem, melyet Európa évtizedek óta nemhogy irtott volna, hanem üzleti érdekekből valósággal istápoltt, most egész félelmetességében rázudult a világra. A legkatolikusabb nemzet, a francia, döntötte Európát ebbe a katasztrófába, mégcsak nem is a revans eszméje miatt, melyet Franciaország már feladott, hanem amaz óriási tőkék alapján, amiket a franciák, mint a legtökésebb nemzet, minden józan ész, minden humanizmus ellenére, Oroszországba vittek. Ha csak a revansról volna szó, csak Elzász-Lotharingia visszaszerzéséről, Franciaország, melyet az antimilitarisztikus mozgalom keresztül-átal járt már, meg sem moccanhat volna s ezzel a világháborút Európa közepére lokalizálta volna. Franciaország azonban, — nem zsidó ország! — fut a pénze után, amit lelkiismeretlenül azért adott Oroszországnak, hogy Európa békéje ellen fegyverkezessen, s ezzel okává lett a nagy összeom-

lásnak. Ezek után ne halljunk többé zsidó tőkéről, annak vésszes tulajdonságairól és egyebekről, amik ehhez hasonlítanak. A világ legkeresztényebb tőkéje ől meg most több százezer embert és forgatja fel a világ-történetet. Az eredményt még nem tudjuk, de kétséges alig lehet. Akik most összefogtak az orosz hatalom ellen, amely békeidőben époly galád volt, mint amilyenek most a háboru küszöbén bizonyult, nyilván gondoskodni fognak arról, hogy az orosz, mint Európa testének folyton ki-kipattanó karbunkulusa, kioperáltassék, s lehetőleg Ázsiára korlátoztassék. Ennek kell sikerülnie ebben az örült tusában, mert e végcél hijján az emberhekatombáknak semmi értelmük nem volna. A fegyverek, amik ezt az operációt végzik, a világtörténet legnagyobb dicsőségére, legzöldebb koszorújára tarthatnak számot.

*

Nem cionista volt Jaurès gyilkosa, nem, nem, hanem sillonista, a klerikális agitáció katonája. Nem zsidó volt, hanem tulzóan katolikus. A világnak, amit most vésszes izgalmak ráznak, egy pillanatra ezt tudomásul kell vennie. Bár hiszen a cionizmusnak semmi köze nem volt Jaurèshez, bizonyos emberek azért lettek volna hajlandók elhinni a fonetikai hibát, ami a cionista és a sillonista között táncolt, mert ha a gyilkos cionista, akkor zsidó. Ám nem az. A cionizmus, amely ellenfelelünk ugyan, megérdemli azt a megállapítást, hogy ha politikai irányzata van is, csak a politika tiszta fegyvereivel dolgozik. Vagy nem is dolgozik e pillanatban már, hiszen ott, ahol legerősebb: Németországban, bevonul fegyverek alá s nem egy másik hazának, nem egy távolinak, egy cédrusosnak, hanem a tölgyesnek, a mostaninak, Németországnak a megvédelmezésére. A cionizmus a békeidők álma; akit a hadi kürtök felriasztottak, nem álmodik tovább, hanem úgy illeszkedik bele a való életbe, ahogy a valóság, a valóságos haza kívánja. Ha a cionisták nem zsidók volnának, ez nem volna magától értetődő és természetes dolgc, de mert zsidók, vagyis becsületes, meleg lelkek: a legtermészetesebb ez és beszélni sem szabad róla.

*

És a zsidók mindenütt, ahol vannak, megteszik a kötelességüket. Ó, Istenem: zsidó internacionalizmus, mily szamárság, most derül ki teljesen. Egyetlenegy veszendőbe menő zsidó életet nem fog megmenteni ez az internacionalizmus. Nincsenek is zsidók ebben a világmészárlásban, vannak németek, akik a német, franciák, akik a francia, és oroszok, akik az orosz zászló alatt halnak meg. Mind zsidók, de mindegy az: mind németek, franciák, oroszok és magyarok s mindegyik a hazája szolgálatában adja oda vérét és életét. Ha ez európai háboru után is fel tud éledni még akárhol Európában az antiszemizmus, akkor Európa meg sem érdemli a béke áldásait.

Legyen köztünk béke.

A magyar zsidóság belső életét az elmúlt évtizedekben számtalan viszály keserítette meg. Pártárvialatok, frakciók folytonos harca töltötte be az esztendőket, s a tusák, ha eredményt nem egy irányban érleltek is: valami elkéseredett alaptónust vittek be nálunk a zsidó felekezeti közéletbe.

Most itt az ideje, hogy minden viszály megszűnjön s a zsidóság egységesen nézzen szembe a korszakos eseményekkel.

Fel kell hagyni a belső harccal; ne legyenek többé pártérdekek; csak egy elszánt és lelkes hazafias felekezet legyen, mely a nemzethez forrva, remél és küzd a jövőért.

Hallgasson el minden rekrimináció e percben, minden ellentétnek el kell simulnia közöttünk, a politika halványuljon el, midőn a csaták izzó napja kél fel a magyar égen.

Egy gondolat hasson át mindenkit: a nemzet nagyságáé. Egy akarat: e nagyságot diadalra vinni. Egy érdek: a magyarságé.

Találjon bennünket egységesnek a világtörténelem új évadja. A magyar zsidóságban omoljanak le a gyűlöletes válaszfalak.

Bátorítsuk egymást, segítsük egymást, vigasztaljuk egymást; az ima, mely a haladó zsidó templomban kezdődött, visszhangozzék a konzervatívek istenházában.

Békét hirdetünk, ime, és összetartást a magyar zsidóságnak. A pártviszálynak el kell némulnia. Kívül harc dühöng és a háboru rémsége; de benn, köreinkben, a béke csendje lengjen, az imák és a reménységek szárnyain.

HIREK.

A segítség munkái.

A nagy lelkesedés mellett, mely a sziveket a háborus hangulatok között mozgatja és szinte repesővé teszi, immár oly érzelmek megnyilatkozását is látjuk, amelyek a mozgósítás és a háboru következményeivel vetnek számot. Ezeknek az érzelmeknek nem az aggodalom, hanem az előrelátás és az emberszeretet a forrásai. A háboru természetesen lehetetlen sebesülések, sőt emberveszteségek nélkül; sőt addig is, amíg a nemzet becsületeért, királyért és hazáért küzdők között véráldozatokra kerül a sor, itt vannak a kenyérkereső és anyagi támasz nélkül maradt családok, hitvesek, gyermekek, szülők és más hozzátartozók.

Állam, társadalom, felekezetek sietnek a segítségükre. Mindeniknek a szive megmozdult és mi már előző számunkban pozitív híreket adhattunk arról, hogy felekezetünk egyes intézményei, főképen a központiak, mire készülnek, mit ajánlottak föl a háboru sebesültjei és a mozgósítottak hozzátartozóinak támogatására. Azóta — egy hét nagy idő ilyenkor — megsokasodtak felekezetünk kipróbált és szenvedések között megedződött áldozatkész-ségének tanubizonyosságai és pedig nemcsak határozatokban és megajánlásokban, hanem szónoklatokon, buzdító beszédeken és írásokon tulmenve, tettekben is.

Ugy véljük, hogy az áldozatkész-ség eme hazafias, lelkes, megkapó és gyönyörű fölbuzdulásának valamelyes irányt kell adni, hogy minél gyümölcsözőbben legyen fölhasználható. Mert nem elég az áldozatkész-ség, hanem rendszert is kell vinni az érvényrejuttatásába. A jótéves felekezeti jellegének megóvása ilyenkor, amikor igazán testvér és bajtárs az egész nemzet, azok is, akik hadba mentek s azok is, akik itthon maradtak, — sem alkalom, sem ok, sem mód nem igen van ugyan, mert hiszen sem a kilőtt golyó, ami a hadakozók testébe, sem a szűkölködés, ami a kenyérkereső és anyagi segítség nélkül maradt családok hajlékaiba ellátogat, nem válogatós és nem születési bizonyítvány, vagy fiziognómia nyomán osztódik el, — de azért mégis maradnak momentumok, amelyek speciálisan a mi felekezetünk körében, a jótéves gyakorlatában figyelembe veendő és vehető anélkül, hogy a közhangulattal, a testvériesülés és összeforradás nagy elveivel és érzelmeivel ellentétet vagy elkülönülést jelenthetnének.

Csak két ily momentumra kívánunk ezuttal reámutatni. Az egyik az étkezés, amelynek számára a zsidó hitvallásnak külön törvényei vannak. A másik a sok különféle rendeltetésű jótékony egyesület, amely béke idején specialis célokat követ, és követhet is, de ez időszert csak úgy illeszkedhetik be haszonnal a nagy emberbaráti hazafias munkába, ha jó cselekedeteiben az önálló eljárásról lemond és a maga tehetőségét az áldozatkész-ségben a közös tevékenység erejének és hatékonyságának növelésére ajánlja föl.

Népkonyha-egyesületeinkre ezidőszert igen nagy föladat vár. A segítség munkájának egy igen nagy részét nekik kell vállalniok — nem a saját terhükre, de jórésben oly anyagi támogatások felhasználásával is, amelyeket más rendeltetésű és célú egyesületeink ajánlanak föl a hazafias munkára. A háboru tudvalevően első sorban az élelmiszereket drágította meg és fogja még inkább megdrágítani a további események, a készletek kevesbedése folyamán. A kenyérkereső nélkül maradt családoknak tehát a legnagyobb nehézségeket az élelmicikkek beszerzése és általában az ételmezés gondjai fogják okozni, úgy, hogy ha valamelyes támogatást kapnak is államtól és társadalomtól, az eme legelső rendű szükségleteik költségeinek fedezésére is alig lehet elegendő. Ha ellenben a népkonyhák munkába lépnek és közös konyharendszerben fognak működni, vagyis nemcsak a helyiségekben való étkezést, hanem az ételadagoknak hazaszállítását, illetőleg elvitelét is lehetővé fogják tenni, akkor a nagybani beszerzés, és a közös nagyobb üzem összes előnyeit kihasználhatják és a szűkölködő szegényebb családok számára is sokkal olcsóbban tehetik hozzáférhetővé az ételmezést, mintha azok maguk főznének — és az egyik meg a másik vagy több felekezeti emberbaráti intézménytől igényelnének ehez támogatást. Főképpen vidéki városokba lesz így nagy és nemes hivatásuk a népkonyha-egyesületeknek, vagy akár alkalmi közös konyhák, amelyek ritus szert vezethetők s esetleg később a zsidó hitű sebesültek ételmezésénél is — amennyiben ennek szüksége merülne föl — jó szolgálatokat tehetnének.

Felekezeti egyesületeink és testületeink külön alkalmi jótékonykodása helyett azért szükséges a közös eljárás és megajánlható áldozatainknak összefoglalása, valamint együttes fölhasználása, hogy abból első sorban a napi ételmezésről gondoskodni hivatott nép- és közös-konyhák minél hathatósabbán támogathatók legyenek, vagyis, hogy ételadagjaik ára a közös beszerzés és nagyobb üzem nyújtotta előnyökön tulmenő nagyobb mértékben leszállítható legyen. De

szükséges másodsorban és még inkább azért, hogy a még rendelkezésre maradó segítő eszközök a legjobban, a valószínűségi szükségletek fedezésére és a valódi nyomorúságok enyhítésére legyenek fölhasználhatók. Ha a különféle testületek: hitközségek és a kebelükben élő egyesületek külön járnak el, akkor a legtöbb segítséget a szemfülesek, a gyorslábuak kapják, de nem azok, akik a legnagyobb mértékben reá szorulnak és leginkább tarthatnának reá igényt. Mivel pedig a cél nem lehet más, mint az, hogy e nehéz időkben mindenki lehetőleg olyan formájú és mértékű segítséget kapjon, aminőre reászorult, s aminő esetleg a távollevő családfentartó kenyérkeresetének konzerválására is alkalmas lehet — a segítségre nem lehet más módot választani, mint az anyagi erők összetételét és közös megállapítást annak, hogy belőle mennyi és mi, kire és mire fordítassék. E közös munka csak közös helyi segítő bizottságok létesítésével végezhető, amely bizottságoknak természetesen a hazafias emberbaráti munkában részt venni képes, összes helyi felekezeti testületek képviselői — elnökei, esetleg alelnökei és kiválóbb alkalmi jótévedői is — lehetnének a tagjai.

Hisszük és reméljük, hogy igénytelen propozícióink, melyeknek további részleteit bizonyára mindenütt könnyen meg tudják állapítani, annál a célnál fogva, amelyet szolgálni kívánnak, hitközségeinkben megszívlelésre fognak találni és megvalósítva, jelentékeny gyakorlati eredményekkel illeszkednek a hazafias szellemben működő segítő akciók közé.

Komáromi Sándor.

*

Se szeri se száma ama megkapó elhatározásoknak, cselekedeteknek, ötleteknek, segítő kezdeményeseknek, áldozatoknak, amikkel hitfeleink és intézményeink a háborus időkben a nemzettel való együttérzésüket tanúsítják.

Hazafias istentiszteletek.

Az elmúlt szombaton az ország összes zsidó templomaiban istentiszteletet tartottak a magyar fegyverek győzelméért. Zsoltárok recitálása, a királyima, ünnepi szónoklat töltötték ki ez istentiszteletek programját, melyek könnyekig meghatóak és felemelőek voltak. Különösen impozánsak voltak a fővárosban az ünnepek a dohány- és rombach-utcai templomokban *Hevesi Simon dr.* és *Adler Illés dr.*, valamint a budai s ujlaki istentiszteletek *Kiss Arnold dr.* és *Edelstein Bertalan dr.* szónoklataival. A dohány-utcai templomban *Hevesi Simon dr.* péntek esti imájában minden szívet fölemelő ünnepélyességgel és elokvenciával szólt a harcosokról; *Adler Illés dr.* szombatdélutáni szónoklata pedig a meghatottság soha nem látott jeleit váltotta ki a sokezerfőnyi tömegből. Az egész nagyközönség zokogva mondta a rabbi után az imát a harcra indult kedvesekért.

Közös ima. Áldás-formula.

Az országos rabbiegyesület kitűnő elnöke, *Schnitzer Ármin dr.*, komáromi főrabbi körlevelében imát küldött szét kollegáihoz oly célból, hogy a háboru tartama alatt minden templomban ugyanaz az ima hangozhassék föl. A gyönyörű imaszöveghez *miseberach*-formulát is mellékelte, amely a bevonultak szükölködő családjai számára szentírás-olvasás közben a templomban felajánlandó adományok bejelentésekor mondandó el.

Könyörgés a magyar fegyverek győzelméért.

A hátszegi Congr. hitközség templomában *Steiner Vilmos dr.* főrabbi a szombati istentisztelet keretében kö-

nyörgést mondott a magyar fegyverek győzelméért és a háboruba indult katonaságért. A magyar fegyverek győzelméért ezentul minden szombaton imát mondanak.

Az orth. közp. bizottság körlevele.

Az orthodox központi bizottság nevében ennek elnöke, *Frankl Adolf* körlevelet küldött szét az orthodox hitközségek elnökségeihez. E körlevelben föl hívja a hitközségek elnökségeit, hogy a község főabbijával egyetértően állapítsák meg, hogy hetenkint legalább háromszor és pedig hétfőn, csütörtökön és szombaton buzgón imádkozzanak szeretett királyunk, hűséges szövetségeseink, szeretett hazánk és dicsőséges hadseregünk mielőbbi fényes győzelméért. Együttal megjelöli azokat az imákat is, amelyeket régi hagyomány szerint az elmondásra alkalmasoknak tart. Egyben arra buzdítja — a szövegezésből kitetszően — a hitközségi előljáróságokat, hogy a bevonuló hiveket, a király és haza védelmében hősiességre és kitartásra ösztökéljék. Az otthonmaradottaknak ajánlja, hogy áldozatkészséggel és tettekkel szolgálják és segítsék elő a hadiképességet. Hozzon áldozatot mindenki tehetsége szerint. Támogassák a bevonult harcosokat vagy támaszték nélkül itthon maradt családjaikat. Ápolják és segítsék a sebesülteket. Igyekezzenek mindenki jót tenni. A tehetősebbek vagyonukkal is, a szegényebbek legalább munkájukkal szolgálják a nemes célt. Legyen azon önfeláldozással mindenki, hogy legyűrjék a gonoszságot és zsarnokságot és az egész világot megszabadíthassuk a reája elviselhetlenül nehezedező moszkovita átoktól.

Adományok.

A háboru nyomán fölmerülő különféle emberbaráti munkák támogatásában hitfeleink a legelső sorban állanak. Egyes embereink és felekezeti jellegű intézményeink föl-emelően szép áldozatkészséggel, szinte erejüket meghaladó és mindenesetre példaadásra alkalmas, segítő összegeket ajánlanak föl. *Hirsch Albert dr.* (Deutsch Ig. és fia cég vezetője) a vörös kereszt egyletnek és a behívott katonák itthon maradt családtagjai segélyezésére egyenként 20—20.000 koronát, összesen 40.000 koronát adományozott; csepeli *Weisz Manfréd* 25.000 K-át, *Wolfner Gyula* és társa 20.000 koronát küldtek a háboru sebesültjeinek segélyezésére. *Lederer Ágost* és *Emil* nagyiparosok a Vörös-kereszt és a behívott katonák családtagjainak segélyezésére 20—20.000, összesen 40.000 koronát bocsátottak rendelkezésre. *Özv. Krausz Edéné* a Vörös kereszt-egyesület részére 10.000 koronát adományozott. A *Kohner Adolf fia* cég 10.000 koronát adományozott. A bécsi *Rothschild Lajos* báró és *Guttman Testvérek* bányatulajdonosok ugyancsak a Vörös kereszt egyesület számára egyenként 100.000 koronát ajánlottak fel. De számos más nagyobb adomány is van, amelyeket az adományok tömegéből kikeresni szinte lehetetlen.

Felekezeti intézményeink segítő keze.

A pesti hitközségről már előző számunkban megírtuk, hogy ált. kórházában 100 legénységi és 20 tiszti sebesült, Bródy-féle gyermekkórházában pedig 36 sebesült katona számára ajánlott föl ágyakat, hogy a Vöröskereszt egyesületnek 4000 K támogatást szavazott meg, a fiu- és leányiskolában pedig katonaságot helyezett el. A pesti hitközség most azután elhatározta, hogy a bevonult családfenntartók jelentkező hozzátartozóinak pénzadományt, vagy népkonyhai ebédutalványt ad. A pesti chevra kadisa szeretetházában 48 tisztiágyat ajánlott föl és betegápoló nővéreit is rendelkezésre bocsátja; e héten pedig 4000

koronát szavazott meg a Vöröskereszt-egyesület számára. Az *óbudai* izr. hitközség 2000 koronát, a nőegylet 500 koronát adott a Vörös-Keresztnek. A nőegylet ezenkívül 2000 koronát adott a zsidóhitű bevonultak családjainak. A pesti izr. nőegyesület felajánlotta a csepeli Weisz Alice-Otthont sebesültek elhelyezésére. Ezenfelül már hétfőn újra megnyitotta népkonyháját, melyet a nyári hónapokban egyébként zárva szokott tartani. A pesti orthodox hitközség támogatása folytán az orthodox zsidó népkonyha-egyesület f. hó 3-ikától kezdve 20 fillérével adja (az eddigi 60 fillér helyett) az ebédeket. Az ungvári népkonyha-egyesület a behívott katonák családtagjainak — felekezeti különbség nélkül — ingyen-ebédet ad.

Szép példák.

Lów Sándor budapesti órás megsebesült katonák elhelyezésére háromszobás lakást bocsájtott ingyen rendelkezésre. — *Abeles* Zsigmond, bpesti nagy borkereskedő, összes bevonult alkalmazottai hozzátartozóinak ezentul is kiadja a megillető fizetést. — *Schwarz* Ignác budapesti szertartási tárgy-kereskedő a hadba vonult tábori rabbiknak 50 drb imakönyvet, sok más szertartási könyvet és tárgyat, a hitközség pedig imaszíjjakat, imakendőket és imakönyveket, szentírás-tekercset is adott velük, hogy a rendezendő hadi istentiszteleteknél használhassák.

Javaslat a harctéri sebesültek segélyezésére.

Egy olvasónk egyszerű, de eredményeiben mégis jelentőségteljesnek ígérkező módot ajánl a harctéri sebesültek segélyezésére szükséges összegek gyűjtésére, illetőleg gyarapítására. Javaslata az, hogy a háboru tartama alatt a hitközségek mindennap — szombat és más ünnepek kivételével — perselyt hordoztassanak körül a templomban, ezzel a felirással: „A harctéri sebesültek segélyezésére.” Ily módon fillérekből elég tekintélyes summákat lehetne begyűjteni, amelyek hetenként egy létesítendő központhoz volnának beküldendők, amely felhasználása felől rendelkeznek. A perselyhordás templomokban nálunk nem szokásos ugyan, s az is tudott dolog, hogy hétköznapokon még a jámborabb hitközségekben is kevés oly látogatója van templomainknak, akiktől adományokat lehetne várni; de az ötletből azért valami mégis csinálható, nem annyira a templomi, mint inkább a házról-házra járás megszokott formájában való perselygyűjtés útján. Szerintünk tehát „a harctéri sebesültek segélyezésére” felirást viselő perselyekkel házról-házra járva kellene gyűjteni a mondott célra és az így összeszedett összegek a hitközségek által alkotott felekezeti központokba volnának beküldendők, ahol ezek leghelyesebben közösen, de ha másként nem lehet, külön-külön gondoskodnánk arról, hogy a filléres adományok rendeltetésük szerint legyenek felhasználhatók.

A bécsi hitközség a segítő akcióban.

A bécsi zsidó hitközség távirati uton közölte a közös hadügyminiszteriummal, hogy währingergürteli kórházában sebesültek számára 100 legénységi és 10 tisztii ágyat bocsájt rendelkezésre. A betegek ápolását, élelmezését és orvosi kezelését ingyen végezteti. Az Erzsébet császárné zsidó betegápolónők intézete a harctérre több ápolónőt

kész kiküldeni. A zsidókórház két főorvosa, *Zuckerlandl* dr. és *Fleischmann* dr., a sebesülteknek nyújtandó első segélyről és ápolásról díjtalan kurzusokat rendez. E kurzusok f. hó 6-án már megkezdődtek.

Kismartonban.

Kismarton a legjellegzetesebb régi zsidó hitközségek egyike, ahol a zsidó hitközség tudvalevőleg politikai — közigazgatási — föladatokat is teljesít. Az általános mozgósítás híre, mely a szombatra eső Ab hó 9-ikének előestéjén falragaszok és dobszó útján elterjedt, itt is érthető nagy mozgalmat és lelkes megindultságot okozott. Bíró és jegyző, kik permanenciában maradtak, elrendelték a vaskapu és vaslánc megnyitását, melyen át egész szombaton és a bőjtnapon jártak-keltek a behívott férfiak és ifjak, kiknek száma e kis községben mintegy 30. A szombati istentiszteleten *Klein* Herman dr. főrabbi, nyitott frigyláda előtt a király-ima után külön miseberachot mondott a hadba vonuló katonák győzelme és szerencsés visszaérkezése érdekében s külön bucsuztatta a nős népfölkelőket, akiknek ugynevezett feltételes válóleveleiről is gondoskodott. A hitközség azonkívül elhatározta, hogy a királyért és hazáért ezentul minden hétfőn és csütörtökön is imádkoznak. A község jólétbizottságot, kórházi telepet s esetleg polgári őrséget is szervez. A hátramaradottak részére a gyűjtés megindult.

— **A választójog.** A VI. izr. községkerület minapi közgyűlésén szerkesztőnk indítványára tudvalevőleg elhatározta, hogy a legközelebbi képviselőválasztások küszöbén a jelöltek közt pártkülömbőség nélkül támogatókat kell szerezni a közös zsidó autonómia megszerzésére irányuló akció elősegítésére. Ezen állásfoglalás értelmében és mintegy következményeképpen a budai hitközség néhány agilis tagja felszólítást intézett az új választói törvény értelmében megfelelő képesítéssel rendelkező hitközségi tagokhoz, hogy idejekorán érdeklődjenek, vajjon felvették-e őket a képviselőválasztók jegyzékébe. A jelentkezésben akadályozottak helyett a bizottság végzi az eljárást. A kezdeményezők így akarják biztosítani a hitközség minél több tagja részére a választói jogosultságot azért, hogy az autonómiára vonatkozó követelménynek minél nagyobb súlya legyen. A mozgalomnak — mint a Budai Hitk. Értesítő jelenti — pártpolitikai célja nincs.

— **Uj zsidó nagykövet.** Mint Washingtonból jelentik, Wilson elnök *Nelson Morris* chicagói kereskedőt, ki zsidóhitű, az Egyesült-Államok svéd követévé nevezte ki. Az új követ a harmadik zsidóhitű követe az Egyesült-Államoknak. Az első Oscar Strauss volt Konstantinápolyban, a második az ugyanott működő *Henry Morgenthau*.

A vágújhelyi államilag segélyezett izr. főreáliskola fokozatos fejlesztés alatt: VI. osztálya szeptemberben nyílik meg. Az ország egyetlen zsidó középiskolája. Gondos vallás-erkölcsi nevelés. Házi felügyelet. Bővebb héber tanulmányok céljaira Talmud Tórah-tanfolyamok a főrabbi felügyelete alatt. A Nógrádvölgy egyik legszebb pontja. Egészséges fekvés. Mindennemű felvilágosítást ad az igazgatóság.

NE FOGADJON EL MÁST MINT
TUNGSRAM FELIRÁSÚ VALÓDI
 HAZAI GYÁRTMÁNY. ÓVAKODJUNK ÚTÁNZATOKTÓL!
 DRÓTLÁMPÁT.

Gyártja: Az Egyesült Izzólámpa és villamossági r.-t. Ujpest

Asszonyok munkája.

A pesti izr. nőegyesület nagyszabású munkájáról most jelent meg az évi jelentés. Bár a beszámoló csonka évről szól, mert az egyesületi évet a polgári évvel egyezővé tették, a számok grandiózusak. Kilenc hónap alatt negyedmilió koronánál nagyobb summát áldoztak az egyesület különféle emberbaráti föladataira, úgy, hogy egész évre átszámítva itt egy 300,000 koronás áldozatkészséggel állunk szemben. Nemes női szivektől érthető, de egy gazdaságilag nagyon súlyos esztendőben szinte emberfölötti munka a főváros zsidóságának „gyengébb” nemétől. És ami még csodásabb, a deficit is jóval kisebb, mint más esztendőkben, még akkor is, ha a csonka évet figyelembe vesszük.

A jelentésből úgy vesszük észre, hogy, a régi szellem mellett, friss erők érvényesülnek. Új gondolatok támadnak s ezek gyümölcsözőbbek a régieknél. Ilyen volt például az álarcos bálók kicserélése a sétahangversenyyel és a mozgókép-előadások iránt való érdeklődés kihasználása az egyesület javára.

A társadalom és pedig nem csak a felekezeti, hanem az azon kívül álló legfelsőbb körök érdeklődését is az egyesület nagyszerű munkája felé tudták terelni, ami az egyesület és munkája presztizsének emelésére hatalmas tényező.

Gyönyörű, friss munka az egész vonalon. Értékes a jelenben és biztató a jövőre nézve. Van benne gazdasági érzék, lendületes gondolat és gyümölcsöző kezdeményezés. Hogy nehéz időkben is mindez kifejezésre tudott jutni: az annak a bizonyága, hogy bázisuk a legegészségesebb. Szívesen köszöntjük és készörömetet tereljük feléje a megbecsülő figyelmet.

A jelentés részleteit, melyek igazolják azt, amit mondtunk, a következőkben ismertetjük:

A pesti izr. nőegyesület immár negyvennyolcadik igazgatási évről szóló beszámolójának bevezető sorai a kegyelet lapja. Singer Zsigmondot, budai Goldberger Bertholdot, Hatvany-Deutsch József bárót, Tisza Kálmánét, ki az egyesület működését állandóan meleg érdeklődéssel kísérte, Bacher Vilmos dr.-t és Schnitzer Ignácné vál. tagot stb. bucsuztatja.

Az első mondanivalója a jelentésnek az, hogy az eddigi elszámolási időszakot, amely április 1-től március 31-ig tartott, megváltoztatták, a naptári évvel egyezővé tették s a jelenlegi beszámoló, mint átmeneti időszokról, csak kilenc hónapról szól. E kilenc hónapban a szükségletek 227,677 K 78 f-re rugtak, a kiadások pedig 218,990 K-ra. Kilenc hónap alatt tehát 8687 K 04 f. deficit mutatkozott. Evvel szemben az előző egész év kiadása 297,880·18 K-át és bevétele 248,002·33 K-át tett ki, úgy hogy a 12 havi deficit 49,817·85 K volt. Az ideai mérleg tehát 41,190·85 K-val kedvezőbb. De bár az egyesületi vagyontól a kezelési hiány fedezésére és értékcsökkenés címén 24,687·04 K-át irtak le, a vagyon 85,784·37 K-val gyarapodva 3,449,837·07 K-ra emelkedett. Ebből 1,194,000 korona értéket képvisel az egyesület három intézményének épülete: az árvaház, a népkönyha és a gyermekágyas otthon.

Az egyesület egyes munkaágaira térve, a jelentésből a következők emelhetők ki:

Az egyesületnek 3320 tagja 37,011 K tagdíjat fizetett. Az intézmények javára jótékonycélu ifjusági mozgókép-előadást rendeztek, amelynek 2403 K volt a tiszta jövedelme. Itt Gaál Mózes igazgató Szociális meséiből is felolvasott néhányat. Az egyesület határozatából a korábbi években szokásos álarcos bálók helyébe a sétahangversenyt léptették, amelynek József főherceg, Augusztia főher-

cegné és József Ferenc főherceg is kíséretükkel együtt (Majthényi Anna bárónő, Batthyány Tamás gróf és Kratochwill Károly őrnagy) hosszabb időn át vendégei voltak. A sétahangverseny jövedelme 13,053 K volt (az előző évi álarcos bálé csak 11,860 K).

A *segélyezési osztály* 1913-ban 1492 beadványt intézett el. Kiosztottak rögtöni segély címén 19,304·20 K-t, rendes havi segélyekben 38,368, negyedévi házbérsegélyekben 7277 és kiházasítási segély címén 400, együttvéve 65,349·20 K-át. Mivel az igazgatási kiadáshányaddal együtt a szükséglet ez ügyosztálynál 69,158·46 K volt s a bevétel csak 67051·64 K: ezen igazgatási ágánál 2106·82 K tulkiadás mutatkozik. A XXX. államsorsjáték jövedelmeiből, baranyavári Ullmann Adolf közbenjárására, Teleszky János dr. pénzügyminiszter jóindulatából 14,500 K-át kaptak. Kisebb támogatást kaptak a fővárostól is. A pályaudvari missziót fenntartó Egyesületek Országos Szövetségéhez a pesti izr. nőegyesület is csatlakozott. Egyik alelnökéül gárdonyi Neumann Frigyesnét és tanácstagokul nagysárosi Szirmay Oszkárné és Ungár Dezsőné delegáltak.

A segélyezési alap az 1903. év végén 86,228·93 korona volt.

Az *árvaszakosztály* működését a következő adatok mutatják: A 9 óra terjedő igazgatási időszak végén az árvaházban 105 leány volt. Öt csak az év vége felé lépett be s ezért csak 100 növendékről adnak számot, de ez is 10-zel több, mint az előző években volt. Viszont a Hirsch-féle árvamenhely növendékeinek számát — miután az intézmény kezelése évről-évre hiánnyal járt — tizzel redukálták, 60-ról 50-re szállították le. Az év folyamán 26 leányt fogadtak be az árvaházba és 11-et bocsájtottak el. Az elbocsájtottak közül 5 keresk. tanfolyamot, 2 ipariskolát végzett, 1 fehérvarrást tanult, 2 hozzátartozóihoz került vissza, 1 pedig elhunyt.

A Hirsch báró árvamenhelyen 50 leány volt elhelyezve. Elbocsájtottak tizet, de helyükbe mást nem fogadtak be. Az elbocsájtottak közül 3 kereskedelmi tanfolyamot, 1 ipariskolát végzett, hatot pedig hozzátartozóinak adtak vissza.

A két intézetben elhelyezett növendékeken kívül még 25 künnlakó, nagyjából rokonainál elhelyezett árváról gondoskodik. Eszerint összesen 175 árva gondját viselték. Két növendéket a főváros által létesített kertészeti iskolába irattak be, a többi a két intézet közös iskolájában tanult. Az intézetek tanító személyzetében változások történtek. Hajdu Fanni tanítónő leköszönt s helyét Lefkovics Paulával töltötték be. Koller Manó énektanító és orgonista szintén távozott. Helyébe Bokor Izsót alkalmazták. Az ifjusági istentiszteletek intézményét, melyet a pesti hitközség szubvencionált, az idén is ápolták s megtartották a szokásos iskolai ünnepélyeket is. Az árvaház elhunyt alapítói tiszteletére tartott requiemnek Adler Illés dr. volt a szónoka, az énekrészekről pedig Lazarus főkantor gondoskodott.

Egy-egy árva eltartási költsége 9 hónap alatt 520 K volt, a künnlakó árváké pedig 150 K. Az árvaházi és künnlakó árvák szükséglete 1,958 K 15 f-t tett ki. Mivel bevételek 57,258 56 K-ra rugtak, fölöslegül 5300·41 K maradt. Az árva-menhely kiadása 27,346·35 K-át, bevétele ellenben 31,563·60 K-át tett ki, úgy, hogy eszerint itt is maradt 4217·25 K fölösleg.

Az árvaházi alap 1913. év végén 1,801,347·64 K-ra, az árvamenhelyé 748,494·77 K-ra rugott.

A *népkönyha*, a két nyári hónap kivételével, egész éven át működött. A kilenc hónapos ciklus alatt 85,974 személy étkezett benne és pedig 1654 ingyen. Mérsékelt 12 filléres árért a hitközségi iskolák 920 szegény növendéke kapott ebédet. A főváros 500 K-val támogatta a nép-

konyhát. A pészach ünnep alkalmából a népkonyha összes helyiségeit főiskolai tanulók, katonák és éjdemes szegények ételmezésére, széder-ünnepélyekre engedték át. A népkonyha kiadása 33,683·49 K volt, bevétele csak 25,684·44 K. Tehát a deficit 8009·05 K. A népkonyha-alap 72,611·25 K.

A csepeli Weisz Alice gyermekágyas otthonba 762-en kívánczoltak be, de csak 687 gyermekágyas kérelmét lehetett teljesíteni. Ezek közül néhányan idő előtt lakásukon betegedtek le, mások lebetegedése már a folyó évre esett, úgy hogy a múlt év 9 hónapjában csak 589-en vehették igénybe az intézményt. Ezek közt volt zsidó 410, más vallású 166 (28·9%). A távozóknak 387 ruhadarabot is adtak, nagyobb-részt baranyavári Ullmann Emilné és dr. Pollák Rezsőné jóvoltából. Az ápolási napok száma 5571 volt. Egy ápolási nap költsége 6 K. A gyermekágyas otthon szükséglete 39,780·33 K-t, bevétele 31,661·50 K-át tett ki. Az intézet készpénzvagyonyából tehát 8088·83 K-át kellett fedezni. A gyermekágyas otthont a múlt évben meglátogatta a miniszterelnök neje, gróf Tisza Istvánné. A belügyminiszter 1000 K, a főváros 5000 K, a pesti hitközség 1000 K és a chevra kadisa 500 K évi segélyt adott az intézménynek, míg az intézmény nagylelkű alapítója, csepeli Weisz Manfréd eddigi 2500 K évi járulékát 5000 K-ra emelte fel. A gyermekágyas otthont Temesváry Rezső dr. egyetemi tanár főorvos vezette, mellette Bán Ilona gyermekorvos és más orvosok működtek. A gyermekágyas otthon felügyeletének részben való ellátására bizottságot alakítottak, amelynek báró Kornfeld Móricné szül. csepeli Weisz Marianne, Landesberg Regina, dr. Róth Frigyesné és Weisz Ida a tagjai. A gyermekágyas otthon vagyona 507,807·08 K. Ebből az intézet leltári értéke 294,000 K.

A jelentés azután a külön rendeltetésű alapítványok fölhasználásáról és az újabb alapítványokról szól és köszönettel adózik az egyesület és intézményei támogatóinak. Közli továbbá Temesváry Rezső dr. főorvos és Bán Ilona gyermekorvos szakszerű orvosi jelentését. Ezt a mérlegek és egyéb szokásos jelentések követik.

K. S.

A reformált zsidók.

(A kolozsvári zsidók történetéből.)

Irta: Burger Dezső.

Régi poros akták megfakult, megveresedett írásaiból megelevenedik előttem a kolozsvári zsidók nyomoruságos vergődése, verejtékes küzködése. Szinte látom magam előtt őket, amint izgatottan összebujva tárgyalják sérelmeiket, amint félő reszketéssel ölelik magukhoz családjukat, amikor kiutasítják őket Kolozsvárról, majd amint gondos körültekintéssel szerződést kötnek fürdő építésére és templom-helyiség bérlésére. Látom magam előtt nyomorukat a maga szivetfacsaró valóságában; látom azt az élelmességet, azt az eleven észt, azt a szorgalmas, céltudatos munkát, mely lehetővé tette, hogy a bolygó zsidó is megpihenhessen egy kissé; szinte látom, mint küzdötte, verekedte fel magát az a 32 zsidó család az ország egyik legelőkelőbb hitközségévé.

1838-ban, 1840-ben, 1848-ban, majd 1852-ben akarják őket kizárni Kolozsvár falai közül, mindannyiszor kijárják, hogy még egy kis időre megtűrjék őket; a bolygó zsidó szívósan ragaszkodik nyomorusága színhelyéhez, s kitartásának meg is lett az eredménye.

A létért, a maradhatásért vívott örökös harcok között ráértek vallásos irányu kérdésekkel is foglalkozni. A zsidóság eredendő hibája, az egyenetlenkedés, a pártviszályok itt is sok galibát okoztak. Egyszer megválasztott főrabbi-

jukat nem akarták elismerni, majd holmi magánjogi természetű vitás kérdésükkel zaklatták a hatóságokat, de leg-érdekesebb esemény volt a *reformált zsidókkal* vívott nagy perlekedésük, mely bizony meglehetősen pyrrhusi győzelemmel végződött. Az eset maga érdekes, mert élénk fényt vet a zsidóság kebelében folyton-folyvást dúló pártviszályokra, de egyuttal rámutat a kereskedelmi élet legcsunyább kinövésére, a tisztességtelen üzleti verseny egyik legtipikusabb, ugyszólván iskolai példájára is.

Ennek a kis, fiók-háborúnak is beillő háboruszkodásnak rövid története a következő:

Az 1840. esztendő egy szombatnapján a vallásos kolozsvári zsidó kereskedők megbotránkozva látták, hogy idegen, pesti zsidó kereskedők, nem törődve a vallási tilalommal, portékáikat a vásárban kirakják és árusítják. Nosza mennek s nagy sietve ékes beadvánnyal fordulnak a nemes Tanácshoz, melyben alázatosan kérik, hogy tiltaná meg a szombatnapi árusítást. A tanács szigorú rendelettel eltiltja „az irtóztatós botránkozást okozó” vallásellenes árusítást, „a mégis hibázókat 12 váltó Rpft.-ig” büntetvén.

Amde a pestiek nem restek, megfelelőbbek ezt a rendeletet a kormányzóhoz, azzal érvelvén, hogy ők *reformált* zsidók és így nekik *szabad* a szombatnapi árusítás és ők ezzel semmi vallásellenest nem követnek el, semmi vallási tilalmat nem hágnak át. A többi érvek között azt is felhozzák, hogy ez az egész hajsza nem annyira a vallásos érzületből fakadt, mint inkább a konkurrencia okozta fájdalomból.

A kormányzó, gróf Teleki József meg is engedi nekik a „szombatnapi sokadalmokon történő szabad elárusíthatást”, elfogadván érvelésüket s meghagyja a kolozsvári Tanácsnak, hogy ne akadályozzák meg a pesti zsidó kereskedőket az árusításban.

A kolozsvári zsidók sem nyugszanak és most már ők is gróf Telekyhez fordulnak beadványukkal, melyhez szakértői véleményül csatolják a nagyváradi rabbinátusnak bizonyítványát és Oppenheimer Simon pesti „Ober Juden Jurist allda” levelét. A nagyváradi főrabbi Wahrmann József világosan kimondja, hogy csak egyféle zsidóság van és csak egyfajta zsidó létezik, minden zsidó embert egyformán kötnek és köteleznek a mózesi törvények.

Oppenheimer is tiltakozik a pesti „*reformált*” zsidók létezése ellen s többek között ezeket írja: ... und solche Leute sind nicht reformirte Juden, sondern schlechte, ausgeartete Juden...

Az öt évig tartó elkeseredett harcnak gróf Teleky vet véget, kimondván nagy bölcsen, hogy ez a zsidók legbelsőbb magánügye, tessék elintézni egymás között, mert ez nem tartozik közigazgatási elbírálás alá.

Talán nem teljesítek felesleges missziót, ha leközlöm az akták szószerinti szövegét, mert ezekből nagyon világosan lehet látni az akkori idők gondolkozásmódját és véleményét.

A kolozsvári zsidók első, a Tanácshoz intézett feljelentését a legnagyobb sajnálatomra nem sikerült megszerezniem, csak a Tanács választát, illetve rendeletét.

3381.

Kivonat.

Wertheim Dávid e' városban megnyomult Izraelita panasolja, hogy vásárok alkalmával idegen kereskedő némely 'Sidók nem gondolván a' tilalommal, árus portikákat szombaton kirakják és árulják, mi által irtóztató botránkozástól a kolozsvári 'sidóságot' védelmeztetni esedezi.

Irattason commissio a' piatzi inspectiohoz, hogy az idegen kereskedő 'Sidóknak a' szombat napi árusítást megtiltván, a' mégis hibázókat 12 váltó Rpft.-ig büntesse.

Kolozsvár szabad királyi várossa' tks nms Tanácsának 1840. évi június 26-án tartott ülésétől irt jegyzőkönyvéből. Kolosvártt, június 10-án 1845. Kiadta: Ajtai Károly levéltárnok.

A pestiek felebbezését sem sikerült megkapnom, csak a kolozsváriak beadványából lehet erre következtetni. A beadvány így hangzik:

(A felzet)

Erdély N. fejedelemsége Királyi Kormányzója,
iffjabb Gróf Széki Teleky Józseff Ur ő Nagy-
Méltóságához, klmes Urokhöz

alázatos kérésök

a' benn irt Izraeliták a' Pesti Szombat napon áru-
lól 'sidóknak azon naponi árulhatásra az ő
csalfa hamis beszédeikre megadatott szabodal-
mat a' bennirt okoknál fogva visszavonatni
esedezvén.

4 d. követővel.

(A beadvány.)

Nagy Méltóságos Gróf és Királyi Kormányzó Kegyelmes
Urunk!

Bölcs emlékében van Nagy Méltóságodnak, hogy a' közelebbi mult sokadalom alkalmával a' Pest 'Sidókat a 'Szombat napokon — vallásunk szerint botránkozató — árulásban megtiltatni törekedvén, miután A alatt ez iránt a' Tks. idevaló Tanácstól a' szükséges Rendelet meg-
tétetett s annak tellyesedésbe vétele el is intéztetett volna, ezen 'Sidók Nagy Méltóságodhoz azon csalfa szin alatt folyamodtak a 'tisztelt Tanácsi Rendelet tellyesedésbe mehetése meggátlására, mintha ők reformált 'Sidók lennének, s mintha csak én alól irt edgyik u. m.: Rózenfeld József a' magam hatalmánál fogva kívánnám őket vexálni: ugy bölc emlékében van Nagy Méltóságodnak az is, hogy megcsalván Nagy Méltóságod illyetén csalfa beszédeik által, méltóztatott nékiek „reformált 'Sidók“ címe alatt a' Szombatnapos árulást megengedni. De minthogy hamis csalfa állításaik közül az utolsó, mintha t. i. én Rózenfeld magam hatalmánál fogva kívánnám őket vexálni, egyfelől a C alatti Bizonyítványból, másfelől az e tárgyban Nagy Méltóságod eleibe felhatott Fő Birai Tudósításból, az első pedig, mintha t. i. ők reformált 'Sidók lennének a D és E alatt alázatosan ide fogott Tanulevelekből napfényen áll; s bizonyos igazság, hogy a' mű vallásunkon semmi ollyas általok hazudott reformált Secták, ahol csak a Mózes Vallása létez, seholt sincsenek, sőt az illy csalfa szin alatt járók elfajult vallástalan Izraelitáknak tekintendők: ugyanazért, minthogy se vallásunk, se törvények szerint egy Izraelita se szabad a Szombat naponi árulhatással.

Méltóztasson Nagy Méltóságod az ezen Pesti Izraeliták részére az ő hamis állításaikra megengedett szabadalmat vissza vonni s őket vallásunk szertartásai követésére utasítva a' Tks. Nms. Tanács' idézett A alatti Rendeletét tellyesedésbe mehetni klmesen rendelni és hamis csalfaságokért illendően megbüntettetni határozni. Igazságos és kegyes választ várva s esdve mély tisztelettel öröklünk Nagy Méltóságodnak legalázatosabb szolgái

Wertheim Dávid Izraelitai Jurista, Rózenfeld József hasonló Jurista és egyszersmind e' tárgyban a' Fő Pap (Rabiner) által meghatalmazott minnyájan az egész Izraelita Közönség nevökben.“

Nagyon érdekes a nagyváradi főrabbi, Wahrmann József levele, melyet még aláírtak és pecsétjeikkel meg-

erősítettek Stein Márkus és Lewinstein Moses is. (Különös figyelmet érdemelnek Stein és Lewinstein *pecsétjei.*)

Wahrmann Levele.

Auf Ersuchen der Israeliten Gemeinde zu Klausenburg wird von gefertigten Rabinat hiemit der Wahrheit zur Steuer erklärt: dass im Königreiche Ungarn und Siebenbürgen unter den Israeliten keine verschiedene Religionsparteyen vorhanden sind, sondern alle Israeliten ohne Unterschied gehalten sind ausser einigen kleinen unbedeutenden Abweichungen um Kultuszeremonial, ein und die selben Religionsvorschriften zu beobachten. Es kann demnach von keiner reformirten Secte unter Israeliten eine Rede seyn, umsoweniger, als eine förmliche Religionspartey ohne Vorwissen und genehmigung der Regierung im Lande nicht bestehen kann, daher jeder gegen die von den Israeliten sanctionirten Religionsvorschriften handelnde Israelite als Religionsübertreter anzusehen ist. Es darf sich daher kein Israelite, ohne Unterschied, erlauben, an israelit. Samstag ind Feyertagen Handel zu treiben, wenn er nicht anderes als irreligiöser Mensch betrachtet werden soll.

Sig. Gros-Wardein den 4-ten July 1845.

Stein Markus (P. H.) Joseph Wahrmann
Oberrabiner.

Moses Lewinstein.

A kolozsvári hitközség egyidejűleg Pestről is kért véleményt, illetve bizonyítványt. Erre vall a D melléklet:

Ehrsamer Israeliten Gemeinde-Vorstand!

Den Brief des Ehrsamers Isr. Gem. Vorstandes habe ich vorgestern, als den 2-ten dieses erhalten, worin mir bemeldet wurde, dass einige hiesige Kleiderhändler (Tandler) am Szaboth und Feyertag ihr Gewölb offen halten, und ihre Waaren verkauften, und als selbe von der dortigen löbl. Behörde zur Verantwortung darüber gezogen worden sind, folgendes äusserten: *Wir gehören zu denen reformirten Juden, denen es erlaubt ist am Szaboth und Feyertage verkaufen zu dürfen*, so ist mir mit Zuziehung meiner übrigen hiesigen Glaubensgenossen die Frage gestellt worden, *ob es solche reformirte Juden hier geben, und ob solche reformation hier bey den Juden stattfinden kann!* Daher (trotz?) meiner hohen alter Schwäche und Augenweh, finde ich mich verpflichtet meinem Amte, und dem reinen religions Triebe unverzüglich zu beantworten, dass ich Ihr werthes Schreiben den Ehrsamem Gem. Vorstand allhier unterbreitet habe, da aber mehrere von Ihnen abwesend sind, so kann sich ihre Antwort darüber eine längere Zeit verzögern, um aber meine Pflicht gnüge zu leisten muss ich Ihnen folgendes mittheilen, *dass es keine solche reformirte Juden giebt und dass es unmöglich ist, solche reformirung des Judenthums zu machen, worin ihnen mos. Gesetzlich erlaubt werden kann am Szaboth oder Feyertag Waaren zu veräusseren*, und solche Leute sind nicht reformirte Juden, sondern *schlechte ausgeartete Juden* die von Judenthume nichts wissen wollen, denn so lange er nur dem Name Jude führt ist Gewiss kein Gesetz vorhanden, welche ihm von der Haltung seines Feyertages oder Szabath los sprechen könnte. Ich danke vielmehr dem Ehrsamem Isr. Vorstand, und der Hochlöbl. Behörde alldort welche zu diesen öffentlichen Unfug Einhalt gethan haben und verbleibe mit Achtung

Pesth, am 4. Juli 845.

Ihr bereitwilliger
Szimon Oppenheimer,
Ober Juden Jurist alldo.

Most gróf Teleki két tűz közé szorult. Önmagát nem dezavualhatta, a kolozsvári zsidóknak is kézenfekvő volt az igazuk. Igen ügyesen vágja ketté a gordiusi csomót válaszával:

1384. 845 k.

Válasz. Igyekeztek a' kérelmes közönség a' maga egyházi előjárósága által a' pesti zsidó kereskedőket a' szombat nap megtartására célszerű felvilágosítás által rá bírni; mert a' polgári közigazgatás őket az e' napon árulkodástól el nem tilthatja. Kolozsvárt, Julius 31-dikén 1845. Gróf Teleki József sk.

Által adatik a' helybéli Törvényhatóságnak. Kolozsvár Aug. 1-ső napján 845. Kovács Miklós Erdélyi Püspök, mint a' Zsidóságnak Erdélyben Protectora."

Ugy látszik, ezzel végleg lecsillapodott az a nagy háborúság, több hivatalos lépésről nem ad nyomot a poros levéltár. Lehet, hogy sikerült a szombatgyalázók lelkére beszélni, de az sincs kizárva, hogy — amint még most is nagyon sokan kincses Kolozsvár kereskedői közül, — továbbra is vigan árulgassák portékájukat szombat- és ünnepnapokon, nem kis bánatjára, az existenciális érdekükben is mélyen sértett hitsorsosaiknak.

Elmarsolunk!

Hála legyen az Úrnak
a megpróbáltatásért,
mit a hűségűl égő
zsidó szivekre küldött!

Ki hajlékot kapott, az
megvédeni is tudja.
Kit szível a királya,
az szereti a királyát.

Mi megszoktuk a harcot,
a vérünk sok és olcsó!
Mögöttünk minden átok
és százezer koporsó.

Az Isten légyen áldott,
ki vérünk fűszerezte
akarat bús borsával
s írával becsületnek.

Az Istent híva hívjuk,
Ő eljő mindig hozzánk
és megsegíti áldott
öreg és jó királyunk.

Zsidó szivek csapatja
büszkén viszi a vérét;
imával szárnyaltatván
a kürtök rivalgását.

Fel-fel zsidók! Isten viszi
szivünk és löportarsolyunk.
Csak két szó van: Isten! Király!...
A harmadik: Elmarsolunk!

Somlyó Zoltán.

REGÉNY.

A csőd.

Irta: Ujvári Péter.

VI.

Három nap nem nagy idő, de Keresztessynek ugy tetszett, hogy az a három nap, amelyet meggondolási időnek kért az öreg Löwengard, végevárhatatlan, mint az örökkévalóság. Ő ugyan nyugodtságot szinlelt, de apját és megöregedett kisasszony nővéreit szinte megőrjítette az izgatottság. Akármiről beszélt velök, azok mindig Löwengardokra fordították a beszédet. Borzasztó rettegésben éltek azóta, hogy Keresztessy Löwengardéknál kérőként jelentkezett. Iszonyattal gondoltak arra, hogy igent találnak mondani a zsidók, de még nagyobb iszonyattal arra, hogy visszautasítják. Az öreg Löwengard kezében van most az ő sorsuk, tőle függ: remélhet-e még boldog megújulást a büszke Keresztessy-név. Akármit hozzon a legközelebbi jövő, nekik mindenképpen csak szégyent és megalázkodást hozhat. A végső bukást, ha a párti vízbe esik; a szégyent, ha lesz belőle valami. A nemesek gögje és a koldus életöszöne tusakodott bennök és ez a lelki küzdelem türelmetlenné és csaknem gonoszakká tette őket. Gunnyal, lenézéssel és gyűlölettel emlegették az öreg Löwengardot. Pedig sokszor emlegették. Hol az öreg ember faggatta miatta a fiát, hol a vén kisasszonyok. Kázmér igyekezett kitérni előlük, de ez csak ritkán sikerült. Rálestek és elfogták.

— Mi lesz már azzal a zsidó lánnyal — ostromolta mérgesen az öreg ur.

Kázmér ilyenkor a vállát vonogatta, hogy ő nem tudja.

— Csak nem vonakodik a vén uzorás? Kitelik tőle.

— Bizony — felelt Kázmér — attól kitelik.

Örült, hogy kellemetlenséget mondhatott az apjának.

Ezt aztán Lidia kisasszony se állhatta szó nélkül. Eltolta magától a himző rámát és tettetett aggodalommal kérdezte:

— De abban az izében csak biztos lehetsz.

— Miféle izében?

— Ugyan kérlek, hiszen tudod, mit gondolok. Azt az izét, no. Azt a Rézit.

— De Lidia — fedte meg méltóságosan a nénje — tudhatod, hogy nem Rézinek hívják. Ugy-e, Kázmér? De hogy is lehetsz olyan feledékeny, Lidia. Én meg tudom emlékezetemben tartani a nevét, pedig egy évvel idősebb vagyok nálad.

— Négyvel — pattant fel Lidia.

— Egyvel — makacskodott Kornélia kisasszony. — De ez az egy is ad nekem jogot arra, hogy tiszteletet követeljek tőled. Egy ilyen csitri lány ne járassa mindig a száját.

A szende kicsike, aki negyven éves volt, elhallgatott. Kornélia folytatta. A hangja meglágyult:

— Nem akartalak bántani, kicsikém, de ami igaz, az igaz. Csak egy évvel vagyok idősebb és a Löwengard-lányt...

— Löwengrub — igazította ki Lidia szerényen.

— Löwengrab — bölintott Kornélia jóságosan. — Igazad van, kicsikém: Löwengrad. Tehát a Löwengrad kisasszonyt nem Rézinek hívják, hanem Pepinek. Löwengrad Pepi. Ugy-e, Kázmér. Ne felejtse el, Lidia.

Kázmér legtöbbször ezt is elhallgatta szó nélkül, néha azonban mégis kitört belőle a boszúság:

— Látom, nem sokat tudtok a jövő sógornőök felől, de ez még mindig több, mint amennyit ő tud titrólátok.

A két kisasszony felszisszent:

— Talán nem méltóztatik ismerni minket?

— Valóban nem méltóztatik neki. És ha így fogjátok folytatni, hát azon leszek, hogy ne is ismerjen meg benneteket. Nem szeretem ezeket az ostobaságokat és ha Hedvig a feleségem lesz, rajta leszek, hogy el ne keseríthessétek az életét.

— Attól még messze vagy — gunyolódtott Kornélia. — A vén uzorás egyelőre még kalkulál: mennyit nyerhet rajtad. A zab és a buza között szerepelsz most, édesem.

Kázmér elrohant. Ez a vágás talált. Ő maga is úgy érezte, hogy az öreg Löwengard olybá veszi, mint valami objektumot, amelyet vételre kínáltak fel neki. És a három napos gondolkodási idő arra való, hogy megállapítsa: mennyit ér.

Vajjon: milyen számokat hoz ki belőle az öreg Löwengard? Szivdobogva firtatta ezt a kérdést. Hidegetmeleget érzett, mikor arra gondolt, hogy az öreg visszautasító felelettel várja.

Valami megvetésképpen ágaskodott benne, mikor rettező nyugtalanságának tudatára ébredt. Lenézte magát. A játékos hidegvérű számításával kezdte a játszmát. És most a játék láza emészti. De most már nem a Löwengard-vagyon izgatja, legalább nem a vagyon csupán. Maga se tudja, hogyan történt, de számító udvarlása észrevétlenül szerelemmé nemesedett. Az alapérzése még nem vesztett ki a lelkéből. Még mindig a millióért küzdött, de most már a szerelem komplikálta ezt az alapérzést. A nap rásütött az aranyhegyre és ő napsugarastul akarta az aranyhegyet. A természet-rajongás materialistája lett és ő nem érezte ennek a fonákságát. Előbb a gazdagsága miatt sóvárgott a lány után, most a lány miatt a gazdagságot óhajtja.

Megkapja-e? Azzal biztatta magát, hogy megkapja. Tudta, hogy Löwengardék nem rajongnak érte, mégis remélt. Hedvig szerette és az öreg Löwengard imádja a lányát. Nincs annak szive ahhoz, hogy megszomorítsa.

Ebben nem csalódott, csak éppen azt nem tudta, hogy Löwengard azok közé az emberek közé tartozik, akik mindent inkább el tudnak hinni, mint azt, hogy egy zsidólány komolyan szerethessen egy nem-zsidót. Az érzést lehetők tartotta, de a komolyságát kétségbe vonta.

— Lásd, kis lányom, — magyarázta neki — szeretni annyit tesz, mint akarni valakit egész szíveddel és egész lélekkel. Így akard-e Kázmért?

Hedvig szégyenlősen és könnyezve az apja vállára borult.

— Így akarom — suttogta alig hallhatóan.

Az öreg ember a kis lány dús haját simogatta:

— Bizonyos vagy benne?

— Bizonyos vagyok benne.

Márkus a fejét rázta.

— Attól félek, hogy tévedsz. Akarni csak azt akard az ember legyőzhetlen szenvedéllyel, amit jól és közelről ismer. A török szultánnak van a legszebb smaragdja. El tudsz-e képzelni olyan embert, akit beteggé és boldogtalanná tegyen a smaragd után való sóvárgás?

Nem látta, hát nem kell neki. Ha ismerné, talán gyilkolni is tudna érte, de nem ismeri, hát nem vágyakozhatik utána.

Hedvig csodálkozva nézte az édes apját. Nem értette.

— Nem értesz, ugy-e? Hát ide hallgass. Azt hiszem, hogy te nem ismered Keresztessyt.

Hedvig felkacagott.

— Hogy nem ismerem!

— Nem ismered, kis lányom. Nem ismerheted. Csak úgy nem tudsz róla semmit, mint én a szultán smaragdjáról.

— De hiszen hetek óta mindennap együtt vagyunk.

— Mégsem ismered. Mert nem ismered azt a világot, amelyben él és nevelkedett. Már pedig az ember mindig a saját világának a természetében él. Hát te mit tudsz a keresztény világból? A nyelvét tudod, az érzéseit csak kitalálhatod, de legtöbbször ebben is tévedsz. Én se ismerem, pedig én többet érintkezem ezzel a világgal. Tudom, hogy mi választ el tőle, de nem tudom, hogy mi tudna vele összeforrasztani. Néha azt hiszem: a vallás, néha azt hiszem a nyelv, néha meg azt, hogy a hazaszeretet. Néha meg úgy érzem, hogy semmisse. Valami rejtett különbségek lehetnek közöttünk, áthidalhatatlanok. És én ezektől a különbségektől féltetek. Nem tartozom a zsarnok apák közé, nem parancsolok lemondást a szivekre, akarom is, hogy az érzéseid szerint cselekedj, csak arra kérlek: vigyázva vess számot magaddal. Bevallom, hogy én és anyád szivesebben vettük volna, ha magunkhoz hasonlóra bizhatnók a jövődet, azt se tagadom, hogy fájna, nagyon fájna nekem ez a házasság, meg-alázottnak érezném magamat, megbántottnak az egész fajtámat, de azért utját nem állom a boldogságodnak. Az apák sorsa a lemondás. A boldogságodért a legnagyobb áldozatot is meghozom. És most mond meg, kis lányom: akard-e Keresztessy Kázmért?

Hedvig lehajtotta a fejét, az arca elsápadt, úgy rebegte:

— Akarom.

Az öreg Márkus sóhajtott és homlokán csókolta.

— A szívemmel áldalak, Istennek nevével nem merlek.

(Folytatjuk.)

Fájóslábuak

viseljének szab.

ludtalpfűzőt

egyedüli készítő

SZÉKELY ES TÁRSA

ortopéd cipészek

Budapest, IV., Múzeum-körút 9. sz.

Ingyen ismertető.

BERSON

Summisarok
a legjobb

Irodalom.

Gileád. Vallomások, elbeszélések. Irta: *Hajdu Miklós.*
Budapest, 1914. Singer és Wolfner kiadása. Ára 4 kor.

Csak a könyv első részét jelzi a cím, mellette még Szieszta címen inkább nagyvárosiak élményei és Pusztai emberek címen a falu világából merített képek s apró novellák sorakoznak. Egyszerű, igénytelen történetek, melegsivű, érző ember megfigyelései, aki ügyes elbeszélő is és amit lát, érdekesen le is tudja írni. Bizonyos meleg hang vonul keresztül az egész könyvön, sok igaz humor, melyen néha átcsillámlik a könyv is.

A „Pusztai emberek“-ben a falu életéből és lelki-világából tár elénk rajzokat, ahol a nagyvárosi embernek egészen jelentéktelen esetek feltűnést keltenek és kizökkentik az egyszerű parasztot rendes élete folyásából. A falu vele gyászol a „káros“ emberekkel az állítólag egészséges csikóért, melyet csak a bizottság tart beiegnék. Az érkező levél a földmunkások közt már izgalmat kelt „ha már levél, biztosan nagy a baj.“ A paraszt észjárásnak, a paraszt felfogásának s életmódjának sok hü megfigyelését találjuk a „Pusztai emberek“-ben.

A „Sziesztá“-ban megkapó a házitanító keserű élete, az apró tüszurások, a mellőzés, mely éri, a nélkülözés és megalkuvás. Az életből ellesett vonás, hogy a meggazdagodott szülő mint akar mindenhez érteni s oktatja paedagógiára a nevelőt is; a parvenü mama meg egy sorba helyezi a tanítót cseléddel, szakácsnéval. Egy-egy elejtett megjegyzés vagy szülői intézkedés, mint pl. „más felöltő jut a fiunak, ha a nevelővel sétál és más ha és mamájával, mélyen bevilágít némely szülő üres lelkébe a rámutat a gyermek kedélyét megrontó hibáira. Kiváló a maga nemében a „Tanácsok Polikárpnak“: az óbudai tímár ügyeskedése, aki szerkesztőséghez irt levéllel s apró adakozással addig vonja a közfigyelmet magára, míg az ingyen emlegetés és a honfiui dicséret révén bárói méltóságig emelkedik.

Sok kedves részletet tartalmaz a könyvnek ez a része, bennünket mégis a könyv első fele s nagyobbik része érdekel inkább: Gileád. Ez zsidó témákat pedz, a vallásos érzésről, kegyeletről, hitközségi életről s ügyekről, hivatalbeli emberek nagyképűségéről szól. A régi zsidó életnek, a bensőséggel teli családi fészkeknek dicséretét zengi, mely a lélek legszebb virágait érlelte: érzést, hitet, áhitatot, hangulatot. Milyen megható a zsidó ember keserve, mikor zajin adarkor hazatér s községét zülleni látja, — elvész a község lelkeket nevelő, vezető pap hijján. „Nincs senki, aki a szunnyadó erőket felébresztené, aki új embereket állítana munkába a régiak helyébe, az öregek pótlására, akik lelkes szívóssággal dolgoztak a szent ügyért, de már kidőltek.“ „Hogy nincsen pap, ez azt is jelenti, hogy nincs lelkivezetés, nincsen erkölcsi tőkéknek gyümölcsötötteje, nincs erőknék összefoglalója.“

Az író maga is gyakran veszi át a pap szerepét, pl. ahol a chanuka méltó megünnepléséről szól s korholja, gunyolja azoknak utánzási vágyát, akik zsidó létükre karácsonyfa gyertyáit gyujtják, melyekhez senkinek sem vonatkozás, sem történet, sem hagyomány nem fűzi őket és vázolja ennek a majmolásnak romboló hatását. Jelszót

is ad a szülőknek: a chanuka hozzáidomítandó a gyermek fogékonyságához.

Majd az édesanya sirja indítja vallásos gondolatokra, ezután ismét a nővér halála csal könyvet szemébe, mikor a széderesti serleget avatja. Menyasszonyának a legnagyobb drágaságot küldi, egy ócska imakönyvet, melyből az író édesanyja imádkozott s ugyanekkor a maga hitéről s áhítatos lelkéről is tesz bizonyosságot. Ez az imádságos-könyv „elkísért minden utamon, velem volt minden bánatomban, világított tévelygéseimben, erősített hitemben, vigasztalt bajomban és most örvend, mivel lelkem örömmel vagyon tele.“ A zsidó nő magasztos hivatásáról is szól itt: „az asszony lelkébe van plántálva az ideálok kultusza, az élet tiszta, nemes örömeinek becsülése, a szenvedések alázatos türeése, a reménység, a kitartás, az erő — s ezt az erőt az imádság s a hit élteti az asszonyi lélekben.

Állandóan aktuális tárgyak váltakoznak a napi politika s az irodalom felmerülő témáival, kérdéseivel. A zsidó üldözött királyok s hatalmasok képmutatása, bolyongó zsidók könyekig megható rajza, Kisenev vértapjai s mellette véres szatira a szobafestőről, aki kereszténynek írja be magát a bejelentő lapon, hogy munkát kapjon, s akit ezért megbüntetnek — s vele szemben királyok s a pápa arcképfestőjéről, aki nyiltan is kitér, hogy „munkát“ kapjon, de ép oly kevéssé keresztény, mint a másik „festő.“

Az „Alagut“ zsidója is szóba kerül. Hajdu kimutatja róla, hogy jellemzése teljesen elhibázott. Kellermann egyszerűen a térképről kereshette ki Szentes városának nevét, de sem a kisvárosi zsidók viszonyait, sem a zsidó lelket nem figyelte meg. A zsidó jellem ismerete nélkül rajzolta meg annak a gonosz embernek életét, aki még rossz zsidónak sincsen jól jellemezve.

Végül a művelt s mégis hívő zsidónak világnézetét festi egy „levél a tulsó partra“. „Igenis, a meggyőződés rendithetlensége köt engem is a progresszió munkájához, hiszem és látom a természettudományos világnézet döntéhetetlen törvényeit, magam is ennek a rendnek konjunktúráival számolok és mégis oda-odajár a lelkem a religió virágos mezejére, ott keresek és találok sokszor lendületet, zaklatottságomban néha megnyugvást, szkepticizmusomban gyakran reménységet“. Nemes, hívő lélek őszinte vallomása „... nem terelem el [fiam] szunnyadó meggyőződéseinek és ismereteinek diszpozícióját a progresszió és a kultura fényességeinek tájékaról, ha lelke megfürdik abban a nemes, szép poézisban, amit a vallás hite és kultusza, erkölcsi ereje, emberszeretete, melege és szépsége bőszeges pazarlással kínál.“ Gyönyörű szavak, megérdemelnék, hogy minden művelt zsidó megszívlelje őket.

A könyv mindenképpen érdekes olvasmány. Nemcsak szépen megirt s talán felületes irodalmi mű, hanem mélyen belepillant az emberi élet rejtekeibe, a lélek nagy kérdéseibe. Melegen dobbanó, megértő szív, melegen érző lélek megnyilatkozása.

Nemcsak gyönyörködtető, de nemesebb indulatainkhoz is fordul és azért, hogy világi ember szól ilyen bensőséggel és meggyőződéssel vallásunk igazairól, kétszeresen értékes és megbecsülendő.

Edelstein Bertalan dr.
budai rabbi.

TELEFON 13702. SZÁLLODA ÉS ÉTTEREM TELEFON 13702.
JOSEF GUTH WIEN, II., STEFANIESTRASSE 14
A legizletesebb konyha és kitünő italok. Szobák 2 korona 80 fillértől feljebb

N a p t á r.

Vasárnap (1914. augusztus hó 9-ike.) 5674. Av hó 17-ike. Hétfő 18-ika. Kedd 19-ike. Szerda 20-ika. Csütörtök 21-ike. Péntek 22-ike. Szombat 23-ika. Hetiszidra: „Ékev“ (Mózes 5-ik könyvének 7-ik fejezete 12-ik versétől a 11-ik fejezet 26-ik verséig) Haftóra: „Vatómer Cijon...“ (Jezsajás könyvének 49-ik fejezete 14-ik versétől a 26-ik verséig, 3-ik fejezet 1—11-ik verse és végül a 60-ik fejezet 1—3-ik versei.)

* **Keresek** beteg anyám mellé egy vallásos izr. idősebb leányt ápolónőnek, vagy pedig egyedül lévő özvegy asszonyt. Ajánlatokat kérem címre: Adler Herman Péterrre küldeni.

* **Vallásos fiatalember**, ki a tanításban nagy jártassággal bír és a polg. isk. tantárgyaiból biztos sikerrel vizsgáztat, nevelőnek ajánlkozok, legszivesebben falura, több családhoz, polgáristák mellé. Szives megkereséseket a kiadóhivatal továbbít. *Trutzer Hermann*, Perecseny, Ungmegeye.

* **Intelligens**, gyermektelen házaspár, csakis uriházból való egy-két fiút teljes ellátásra elfogad. Kitűnő *rituális* konyha. Cim: Virág Gyula, Ó-utca 42, ahová az ajánlatok küldendők.

Pályázatok.

(Utánnomás nem díjaztatik!)

A pesti izr. hitközség előljáróságától (VII., Sip-utca 12.)

Pályázati hirdetmény.

A pesti izr. hitközség alulirott előljárósága a „*Reik Jakab és Rozália kiházasítási alapítványa*“ kamataiból folyósítandó **1900.— korona összegű kiházasítási segélyre** pályázatot hirdet.

Erre a segélyre kizárólag az alapító vagy neje családjából származó, bármilyen vallásu, szegénysorsu, eljegyzett hajadonok tarthatnak igényt, kiknek az alapítók valamelyikéhez való vérrokonságához közhitelű okiratokkal, szegénységüket és erkölcsösségüket pedig helyhatósági bizonyítvánnyal kell igazolni.

A kellően felszerelt pályázati kérvények *folyó évi szeptember hó 30. napjáig* az alulirott előljárósághoz küldendők.

Az alapító-oklevél VIII-ik pontjának határozmányai szerint a segély elnyerője köteles házasságát a zsidó vallás szertartásai szerint, egyházilag is megkötni, mely házasságkötésnek Kiszlev hó 4-én (vasárnap, 1914. évi november hó 22. napján) kell megtörténnie. Ez azonban természetesen csak a zsidó pályázókra kötelező.

Budapesten, 1914. évi augusztus hó 1-én.

A pesti izr. hitközség
előljárósága.

A pesti izr. hitközség előljáróságától (VII., Sip-utca 12.)

Pályázati hirdetmény..

A pesti izr. hitközség előljárósága a „*Hertzka Ernesztin kiházasítási alapítványa*“ kamataiból folyósítandó **380 korona összegű kiházasítási segélyre** pályázatot hirdet.

Erre a segélyre a pesti izr. hitközség területén (a székesfőváros IV—IX. kerületeiben) lakó izr. vallásu, szegénysorsu, eljegyzett hajadonok tarthatnak igényt.

Az alapítónak vagy néhai férjének szegénysorsu, izr. vallásu hajadon *vérokonai*, — honosságukra való tekintet nélkül — minden más pályázóval szemben elsőbbséggel bírnak. A vérrokonság közhitelű okiratokkal igazolandó.

Az alapító oklevél határozmányai szerint a segély elnyerőjének Kiszlev hó 18-ikán (vasárnap, 1914. évi december hó 6-ik napján) kell egyházi esküvőjét megtartania.

A kellően felszerelt folyamodványok *f. é. szeptember hó 30. napjáig* az alulirott előljárósághoz küldendők.

Budapest, 1914. évi augusztus hó 1-én.

A pesti izr. hitközség
előljárósága.

Österreichisch-ungar. israelitische Kultusgemeinde in Sarajevo.

Konkurs.

Bei der österreichisch-ungarischen israelitischen Kultusgemeinde in Sarajevo ist die Stelle eines Religionslehrers zu besetzen. Reflektanten, welche ledig sind und als Vorbeter und Schochet eventuell aushelfen können, werden bevorzugt. Gehalt **1800 bis 2400 K** jährlich. Dienstantritt am *1. September 1914*. Gesuche mit Zeugnisabschriften sind an den gefertigten Vorstand zu richten.

Sarajevo, 20. Juni 1914.

Dr. M. Rothkopf,
Präsident.

Reggelizés előtt fél pohár Schmidthauer-féle

Igmándi

keserűvíz az elrontott gyomrot 2—8 óra alatt teljesen rendbe hozza. Használata valódi áldás gyomorbetegségeknek székrekedésben szenvedőknek. Kis üveg 40 fill. Nagy üveg 60 fillér.

Budapest, Váci-körut 19. :: Legelőkelőbb és legegészségsőbb

orthodox vendéglő

Magyarországon. Kitűnő konyha. Gyors kiszolgálás. Fényesen berendezett szobák. Villamos megálló az ajtó előtt. Referenciák főt. Reich rabbi urnál, Helyben. Telefon 65—87.

Tulajdonos: **Schlesinger Jakab.**

Kornhäuser Arnold

ékszerész :: Juwelier

Budapest, VII. ker., Wesselényi-utca 8. SZ.

Uj munkák és javítások műhelye.

Záróbiztosíték fülön-

:: függők részére. ::

Telefon: 97-99. :: Telefon: 97-99.

Az újpesti (Csokonai-utca 36)

SAMUEL-féle nyilvános
elemi, (vegyes) és polgári
leányiskolában

a bentlakó és bejáró növendékek beiratkozásai
már megkezdődtek.

Zsidóknak rituális koszt!

Zene. Nyelvek. Művészi tárgyak. Gimnáziumi
és felsőbb leányiskolai előkészítések.
Az árak mérsékeltek.

■ Templomi aranyhímzéseket ■

készít művészi kivitelben
olcsó árak mellett. Rajzok-
kal, díjmentesen szolgál

HERZ EMMA
aranyhímző-műterme.

Arany érdemkereszt és a román
királyi jubileumérem tulajdonosa.
Ő cs. és kir. Fensége Augusztá
főhercegnő udvari szállítója.
Ő cs. és kir. Fensége József fő-
herceg kamarai szállítója.
Grand Prix nagy aranyérme és
keresztje stb. stb.

Budapest, IV, Kossuth Lajos-u. 8

A szegedi zsidó hitközség felügyelete alatt álló

„Tanulók Otthona“

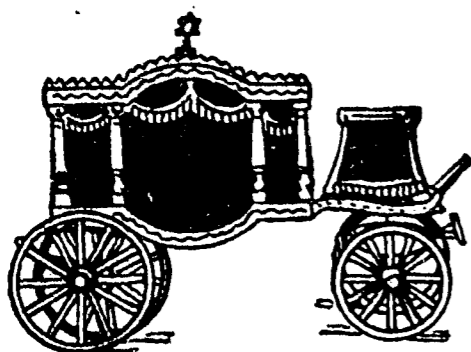
az egyedüli zsidó rituális szellemben vezetett
internátus Szegeden. □ Alapított
1906-ban.

Szeged, Szentgyörgy-tér 7, saját épület.

Az egészségügyi és paedagógiai követelményeknek mindenben
megfelelő, újonnan épült, teljesen modern berendezésű intézet;
tágas udvarral, izékes tan-, háló- és játéktérrel, modern
fürdőhelyiségekkel stb., külön betegosztállyal.

Igazgatói: Derszib Béla és Donavell János, vár. felsők. isk. tanárok.

Az internátus felvesz: elemi, polgári, felsőkeres-
kedelmi iskolai, gimnáziumi, reáliskolai, tanítóképzőintézeti és
felsőipariskolai bármily vallású tanulókat, akiknek testi és szel-
lemi nevelésére, tanulmányi előmenetelére, valamint erkölcsi
magaviseletére és jellemképzésére kiváló gondot fordít a veze-
tőség. Mindennemű felvilágosítással készséggel szolgál és
részletes prospektust küld az **Igazgatóság**, Szeged, Szent-
györgy-tér 7. „Tanulók Otthona“ igazgatósága.

A חברה קדישא-k figyelmébe!

Új és használt gyászkocsik.

Halott-súlyesztőgépek

és az összes temetkezési szerek.
Jutányos árak.

STEINER és HÖNIG Budapest, VI., Ó-utca 4. szám

ARANYOSI-FÉLE FÉNYES DEZSŐ tanár felső keresk. iskola internátusa

TELEFON: 138—95.

TELEFON: 76—44.

Budapest, V., Csanády-utca 19. (saját házában).

Az iskola bizonyítványai államérvényesek és egyéves
önkéntességi szolgálatra jogosítanak. Pár-
huzamos osztályok. — Jelenkezéseket a szüneti folyamán
is elfogad az iskola.

Az internátus 1878 óta áll fenn, felvesz középiskolai
tanulókat. Polgári ellátás. Szigorú
felügyelet. Rendszeres korrepetíció.
Részletes programot küld az **igazgatóság**.

Állami felügyelet alatt álló
középiskolai Debrecen városa által se-
gélyezett

**Izraelita Nyilvános polgári
fiuinternátus fiuiskola,**
Debrecen, Csapó-utca 58.

gymnasiumi, reál-, felsőkeres-
kedelmi és polgáriszkolai ta-
nulók számára. Csak 10 tanuló
vétetik fel. Szigorú felügyelet.
Modern berendezés. Pros-
pektus.

Kilencedik tanév. Államérvé-
nyes bizonyítványok. Szom-
bat- és izr. ünnepkor nin-
csen tanítás. Felvilágosítással
szívesen szolgál:
Székely Simon, polgári fiuiskolai igazgató,
az internátus vezetője.

Fogak

szájpadlás nélkül, rágásra azon-
nal használhatók, 4 koronáért.
Gyökéreltávolítás fölösleges. 10
évi jótállással 24 óra alatt készít-
tetnek, foghuzás teljesen érzés-
telenítve. Részletfizetésre is. Ren-
delés egész nap. Mérsékelt árak.

Dr. HEGEDŰS JAKAB fővárosi fog-
specialista

BUDAPEST, VII., Erzsébet-körút 44. szám, I. emelet.
Régi, hasznavehetetlen fogsort átalakítok, használhatóvá teszem

Modiano Clubspecialitészivarkahüvelyek és szivarkapapírok
a legdrágábbak, de a legjobbak is**Nappali kereskedelmi szaktanfolyam**

férfiak és nők részére. — Egyetlen ilyen tanfolyam, ahol

szombaton nincs oktatás,tehát vallásos zsidók és volt jeschiva-bochereknek is kiválóan alkalmas. — **Tantárgyak:** könyvvitel, magyar és német keresk. levelezés, keresk. szaktan, keresk. ismeretek, keresk. földrajz, magyar és német gyorírás, gépirás, irodai munkálatok. A tanfolyamot fentartja a **Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Egyesülete, Budapest, Andrásy-ut 67. (Vörösmarty-u. 35.)** Telefon: 141—36. Szeptemberben új 6 havi tanfolyam nyílik meg. Tanítás nyáron át is. Belépni bármikor lehet. Beiratás egész nap. Igazgató Aranyosi Miksa, felsőkeresk. isk. igazgató. Elnök: Dr. Vázsonyi Vilmos, országgy. képviselő.**Zsidó fiukat**13—16 éves, szegénysorsu tanulókat, akik a közép- vagy polgári iskolák III.—IV. osztályát jó eredménnyel végezték és ép testalkotással bírnak, az ipari, mezőgazdasági vagy kertészeti pályára ingyen képeztet és szükség esetén teljes ellátásukról gondoskodik a **Magyar Izr. Kézmű- és Földművelési Egyesület.**

A pályázóknak születési, iskolai, újraoltási és szegénységi bizonyítvánnyal személyesen kell jelentkezniök VII., Damjanich-u. 48.

Férfi mosó-öltöny	— — —	K 20.—	36.—
Fiu mosó-öltöny rövid nadrággal	„	15—	26.—
Térd nadrág mosó	— —	2.50	5.—
Fiu mosó-kosztüm	— —	5.—	20.—
Fiu lüszter sacco és mellény	„	—.—	24.—
Fiu lüszterkosztüm	— — —	18.—	32.—
Leányka lüszter-kosztüm	— — —	30.—	50.—
Leányka mosó-kosztüm	— —	26.—	36.—

Neumann M.

cs. és kir. udvari és kamarai szállító

**férfi-, fiu és leányka-
:: ruhaáruháza ::****Budapest, IV., Múzeum-körut 1/E.**

Fiókok: Arad, Belgrád, Brassó, Debrecen, Kassa, Kolozsvár, Linz, Miskolcz, Nagyvárad, Pécs, Pozsony, Sofia, Szeged, Temesvár, Zagreb

KORYTNICZA-GYÓGYHELYEN

Salamon Mór orth. rabbih. és neje személyes felügyelete alatt

Orth. kóser vendéglő.Elsőrendű Pensio! Menu-rendszer! Prospektussal szolgál a **Fürdőigazgatóság****Pension Breiner LOVRANA**

Öst. Riviera.

Modernster Prachtbau in herrlicher Lage 50 mit allem Comfort eingerichtete Zimmer sämtliche mit Balcons und Meeresaussicht.

Elektr. Licht. Lift. Hochquellenwasserleitung.

Feinste isr. Küche.

Für rekonvalescente vorzüglich geeignet.

Diätüren für Stoffwechselerkrankungen (Diabetiker) etc. unter ärztlicher Leitung.

KOHN ARNOLD**SIRKÓRAKTÁRA**

Budapest, VII., Károly-körut 15. szám.

Síemlékek minden ár és kivitelben, át-helyezések exhumálásoknál.**JAVITÁSI MUNKÁK A TEMETŐBEN.**

Telefon: 18—76.

SZOMBATON ÉS ÜNNEPNAPON ZÁRVA.**INTERNATUS**

BOHN-FÉLE SZEGEDI

DEÁK-OTTHON**SZEGED, TISZA LAJOS-KÖRUT 43. SZ.**

Az internatus felvesz főgimnáziumi, főreálisiskolai, felsőkereskedelmi és polgári iskolai tanulókat

vallás- és nemzeti különbség nélkül.

A növendékek szaktanárok felügyelete alatt állanak.

Az internatus kitünően berendezett kétemeletes palotája minden iskolához közel esik. Magántanulók szakszerű oktatásban részesülnek.

Felsőkereskedelmi iskolai tanulók minél előbb küldjék okmányaikat.

Ellátás évi 500 korona. Táviró-cím: BOHN INTERNATUS.

Tájékoztatót küld: **Bohn Károly** igazgató.**Elegáns vendéglő**

a nyáron át kerthelyiség.

Ujjonnan berendezve. — Izléses jó ételek. — Kifünő italok. — Lakodalmak és ünnepélyek alkalmával külön bejratu díszes szalon.

NEIGER J. BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 4.

Telefon
21990.
interurban

Telefon
21990.
interurban

Londonban 1906-ban diszoklevelet, Bécsben 1908-ban a kamara érmét,
Parisban 1909-ben a legmagasabb kitüntetést kaptam.
Ezenkívül számtalan elismerő nyilatkozat áll rendelkezésemre.

GOLDSTEIN RUDOLF

jó hírnévnek örvendő
templomi ornátusok különlegességi
polgári és egyenruh-szabászati terme
Wien, II., Taborstrasse 54.

Számtalan bel- és külföldi hitközségnek
és tábori rabbinusoknak szállítója.

Különlegességek: Lüssterköpenyek és fehér
talárok vászonból, kasmirból és selyemből.
Papi ornátusok kölcsönbe adtnak.

Mérsékelt árak!

Goldstein S. A., főkantor. Illusztrált árjegyzéket bérmentve küldök.

Ezra fiúnevelő intézet

Szabadka, IV., Zombori-út 28.

Gondos, családias, egyéni, modern zsidó nevelés a rituálék
szigorú betartásával. Héber nyelv fanitása Berlitz-módszere
szerint. Biblia és talmud-kurzusok. Német, francia, angol,
olasz nyelvből és zenéből intenzív tanítás. — Sport.

Prospektussal Fürst Béla intézeti igazgató
szívesen szolgál.

NYERS LUDZSIRT,

bőrt és hájat, legolcsóbban, megbízhatóan
rendeljen 1890 óta fennálló

Stein Bernát baromfi-kereskedő
cégnél Budapest, IX,
Raday-utca 9. szám.

Telefon: József 4-74.

כשר A bécsi rabbinátus felügyelete alatt szigorúan rituális כשר

étterem és szálloda

30 szoba villanyvilágítással és fürdővel. Kitűnő
konyha, finom italok és jó kiszolgálás.

A. BARSCHAK, szállodatulajdonos és vendéglős
WIEN, Grosse Schiffgasse 3. (Nächst der Stefanibrücke.)

Elegáns kóser vendéglő

A nyáron át kerthelyiség. Ujonnan berendezve.
Izléses, jó ételek és kitűnő italok.

LIPSCHITZ SAMU, HÉVIZ
(Keszthely mellett)

Internátus DEBRECEN

Diákotthon A debreceni izraelita
hitközség felügyelete
alatt álló

izr. fiúnevelő-intézet-

ről (felvétetnek: gimnáziumi, reál, felsőkeresk. és polgári
iskolai tanulókat) Prospektust küld Burger D. József,
hitközs. titkár Debrecen.

Szálloda Pensio Grosz

Abbazia, délitengerpart.

ELSŐRENDŰ כשר KONYHA.

Pensio 9 koronától feljebb.

Alapított 1878-ban. ☐ ☐ Telefon-szám: 13-76.

KELETI J.

orvos-sebészeti műszer- és kötszergyáros

Főraktár: BUDAPEST Gyár:
IV., Koronaherceg-u. 17 IV., Koronaherceg-u. 14
A cég különlegességei: Orvos-sebészeti műszerek, csász. és kir.
szab. sérvkötők, haskötők, gummi görcsérharisnyák, minden-
nemű gummiárúk, testgyenesítő gépek, mülábak, műkezek,
járó- és nyújtógépek, műfüzők.

Metszők szíves figyelmébe!

A rituális vágatáshoz szükséges, miniszteri rendelettel előirt
tüdőfúvók

Erős bőrből:	27 cm.	35 cm. széles
	20.—	30.— korona

Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

„ZENTAI DIÁKOTTHON”

ENDREI-féle fiúnevelő Zentán Kertjében
nyilvános jogú magán polgári iskolája.

Német nyelv az I., francia a III. osztálytól
kezdve tantárgy. :: Leggondosabb nevelés. Ri-
tuális koszt. Alapos tanítás. Zene, festés. Ellátás és tandíj
a polgárra évi 900 K, gimnázistáknak 700 és
800 K, elemistáknak 600 K. :: Prospektus. Ri-
tuális koszt.

Neumayer Fülöp

Budapest, V., Deák Ferenc-tér 1. (Erzsébet-tér sarok).

Ajánlja dús felszerelt raktárát mindennemű belföldi és
valódi perzsa-szőnyegek, függönyök, ágy, asztalterítők,
takarók és átvetőkből. Hazai és egyéb gyártmányok.
Minták és árajánlatok kívánatra ingyen és bérmentve.

Telefon 11-21.

Telefon 11-21.

Füinternátus Besztercebányán

felsőkereskedelmi, gimnáziumi, polgári és elemi iskolai tanulók számára.
Állandó tanári és orvosi felügyelet. Német tár-
salgás. Kitűnő ellátás évi 700.— koronáért. Az
internátus a szünidőben nyaralásra és javítóvizs-
gákra való előkészítésre is vesz fel növendékeket. Prospektus.